

REIS NAAR HET BLAUWE UUR

GERARD BROUWER

Reis naar het Blauwe Uur

Voor wie dit leest...

Omslagfoto: <https://www.alvebakken.no/blog>

© 2021, Anthropologist B.V. Bussum

ISBN: 9789464350456

I

Pietje was een verlegen jongeman met een geitenhandeltje in Kaguil, een broeierig dorp bij Ziguinchor in Senegal. Hij schreef het manuscript *Tukki Baxa Waxtu* in het *Wolof*, de taal van zijn weggelopen vader. Zijn moeder was een Nederlandse zeezeiler die dronken van een fles jenever de donkere Casamance rivier opvoer. De volgende ochtend ontwaakte ze in een strohut, boot in de blubber, gerooid van anker tot roer, van marifoon tot het laatste druppeltje motorolie en de lege fles in de kajuit.

Ze kon Pietje weinig over zijn vader vertellen. Ze zei alleen: *Ik had te diep in het glaasje gekeken en op de bodem zag ik jou, negen maanden voordat je geboren werd.*

Door zijn lange sluikhaar was Pietje als peuter al een opvallende verschijning. De dorpelingen noemden hem *Renpaardje* omdat hij nooit liep maar alles rende. *Ho! Ho! Pietje*, riepen ze vaak maar hij draafde gewoon door.

Toen ze hoorden dat hij met zijn brommer op een vrachtwagen van het Rode Kruis was geknald rouwde het hele dorp. Het ongeluk werd wereldnieuws door een YouTube filmpje. De geit die Pietje achterop had zweeft mekkerend over de zakken rijst in de laadbak. Het manuscript van *Tukki Baxa Waxtu* zat in de bebloede rugzak onder zijn verfrommelde brommer.

Rembrandt, een Hollandse antropoloog, *all inclusive* in Senegal om de 6- voor zijn master scriptie te vieren, kocht het voor € 1 van de politieman die het verkeer regelde. Hij betaalde een Franstalige gids om het in Senegal te publiceren.

‘Ik hoor zojuist dat *Tukki* de Literatuur Prijs van Ziguinchor gaat winnen’, zegt de gids als ze een week later afscheid nemen op Dakar Airport. ‘Ze vinden het expressionistisch als van Gogh - die komt uit Holland toch?’ Senegalezen houden van voodoo en drama, *wat hetzelfde is*, en in Senegal is zijn afgesneden oor fetisj en rekwisiet.

Twee jaar later bespreekt de Hollander met zijn gids het plan om *Tukki* in het Nederlands uit te geven. Ze zitten in een

Tripfinder restaurantje zonder airco, op tafel twee borden met het wereldgerecht *‘iets dat je moet proeven’*.

Waarom pak je die euro van tafel? Die is van mij! zegt de Hollander verontwaardigd. Hij lijkt ineens oud, boos over de ongesnoeide heg van de burens.

De gids kijkt verbaasd. ‘Rembrandt! Jij begrijpt de Senegalese cultuur nog steeds niet! Met € 1,- koop ik bij arme straatkinderen een gekookt ei en een half stokbrood. Met het geld hollen ze naar hun moeder die er 2 rauwe eieren en een héél stokbrood voor koopt. De rest stopt ze in het blikje met schoolgeld. Dus ik ben er trots op dat jij mijn vriend bent. Jij zorgt ervoor dat we iedereen gelukkig maken: familie, bakker, eierboer, zelfs de kip tokt vrolijk. Weet je wel hoe deprimerend het is om een ei te leggen dat niet verkocht wordt? Dat schuldgevoel. Is mijn ei te klein, te groot, te wit, te veel spikkeltjes? Waarom kijk je zo glazig? Je bent toch antropoloog! Noteren dan! Hij zegt het met een lachje waar Rembrandt niet goed van wordt en hij neemt een hap rijst met de schone lepel voor het toetje.

De gids wuift naar de dikke serveerster met op haar T-shirt de tekst: **FOREVER OR NEVER!**

‘Ik bestel ons nog een wit wijntje,’ zegt de gids. Ze spreken hier hoog Frans en als jij witte wijn vraagt klinkt het als ‘twee blanke tietes met ijsblokjes! Weet je zeker dat je ijs wilt? Daar zitten toch bacteriën in?

‘Hé, Bol.com!’ brult de gids. ‘La même encore!’

‘Ik heet Ayana’, roept ze terug.

Ze brengt de glazen zonder dienblad en schrikt als de gids hard op tafel slaat. ‘Ik weet iemand die *Tukki* voor je kan vertalen.’

Qui?

1 €.

Qui! zegt Rembrandt streng.

‘La maman de Pierre!’

Rembrandt belt direct, eerst de Engelssprekende toeristenpolitie voor haar mobiele nummer, de moeder van Pietje daarna.

Het gesprek duurde 2 minuten. ‘Een boek van Pietje? Weet je het zeker? Als je maar lang genoeg doorschrijft wordt alles een boek, toch?’

Ze heeft nog een schuld bij het Rode Kruis en Rembrandt belooft 4% van de nettowinst in Nederland.

Een week later begint ze aan de stapel fotokopieën, te dik voor nietjes. *Ons bin te arm* voor een ringbandje, denkt ze zuur.

‘Fallou solliciteerde als olifantenverzorger bij Artis. *Sterk als een paard*, zeiden de olifanten, *en hij komt uit Afrika, nog een plus*, maar hij werd afgewezen door de verzorgers. Zo’n jongen was het...’

Na het eerste hoofdstuk denkt ze: ‘Pietje is Fallou! Jemig, dat ligt er dik bovenop. Dat stukje over Ter Apel gaat eruit! Het was ons geheim dat ze jou in het land van je moeder als asielzoeker in een time-out hok hebben opgesloten.’

Ze is er trots op dat hij naar zee wilde, had ze zelf ook. Een mens moet wat. Een hondenbaasje moet een hond- dat gore likken, door honden die kattendrollen vreten- of een aquarium met goudvissen in de huiskamer, van de pot gerukt. ‘Geiten leveren nog wat op, niet veel, maar je kon er een brommer van kopen. Kutbrommer. Waarom verbouwen zwarten hun eigen rijst niet? Dan was bloed in je Kruis er helemaal niet geweest.’

Ze sjokt van de oude hut naar de waterput aan de rand van het dorp. ‘Steeds meer huizen van gewapend beton’, denkt ze somber. ‘Nog even en ik ben de enige in een hut. En allemaal een watertoren. Geen vrouw met een emmer op haar hoofd, behalve ik. Publiceren? Printen en fotokopiëren zal je bedoelen.’

’s Avonds begint ze in het licht van haar olielampje met tegenzin aan het tweede hoofdstuk.

II

Fallou [*Pietje*, denkt Ma] is diep in gesprek met een oude visser, het troostvriendje [#\$*!@&!] van zijn moeder. Ze zitten met een mok koffie op plastic stoeltjes in de schaduw van zijn oude vissersboot.

‘Onze warme wind komt uit het Noordoosten, in Europa is het andersom: Zuidwest. Langs Afrika moet je kruisen; bij Europa zeil je voor de wind. De stroming langs Afrika heb je tegen; in Europa mee, behalve met de ebstroom. Kortom: Je komt er maar tel de dagen niet.’

En hoe vind ik Nederland?

‘Volg de kust. Die moet je rechts houden, maar: let op! Het land, de heuvels en de boordlichtjes, zelfs de vuurtorens, moeten bijna achter de horizon verdwijnen zodat je in Internationale Wateren blijft. Zeil op de zon als je de kust kwijt bent. Met zonsopkomst moet de zon rechts, avondzon links, midden op de dag recht achter je. Neem je geodriehoek mee want je bent in Nederland als de poolster 52° boven de horizon staat.’

Hoe doe ik dat met slapen? vraagt Fallou die graag een tukkie doet.

‘Zeilen is slapen’, zegt de oude visser. De boot zeilt meestal voor zichzelf, totdat de wind draait. Het ding gaat dan in de wind liggen en het zeil klappert. Daar word je wakker van. Je zet het zeil weer goed en dan slaap je verder.

Is dat niet gevaarlijk, vraagt Fallou bezorgd.

‘Voor een walvis is het gevaarlijker. Ze varen net als jij zonder verlichting maar ze zijn groter. Als je slaapt tel je de dagen niet. Dagen tellen is het gevaarlijkste. Bovendien: geen vrachtschip volgt de kust.’

En stormen dan?

Heeft een fles met een briefje erin last van stormen? Wij maken die boot potdicht, met een kleine opening. Je voelt je als een zwarte Eskimo in een grote kajak, met één zeil, de rolfok. Een rolfok heeft geen giek en reven is oprollen. De mast kun je strijken. In een storm ligt de paal vastgesjord op dek en jij gaat binnen liggen pitten, met een soort kurk in de opening want de boot slaat om, ook al maken we de kiel zwaar met stenen. Hij kan

altijd weer omhoog, zelfs als hij op zijn kop ligt, want je krijgt een kantelzak mee, een soort airbag die je zelf moet opblazen. Het zeil is een lappendeken maar we stikken dubbel en ik koop naald en draad voor je.'

Fallou besluit om het doen omdat hij niet weet hoe het anders moet. *Hoe betaal ik je?*

'Geef me een geit als de boot klaar is. Je moet me wel beloven dat je me uit Nederland elke maand, 25 euro stuurt, met Western Union, want dan kan ik het hier in het dorp ophalen.'

Hoelang?

Tot je met Zeeuws Meisje een kindje krijgt. Kinderen zijn duur. 'Maar geen cent teveel hoor!' Dat is wat ze zei, niet één keer, maar wel duizend keer.' *Je kijkt teveel TV*, zegt Fallou.

Ze schudden elkaar de hand en lopen uit de schaduw.

'Weet je zeker dat je die tocht in je eentje wilt doen?' vraagt de oude man ineens bezorgd.

Passen er twee in dan?

'Nee, je hebt gelijk', zegt de visserman die in de felle zon begint te zweten.

Ik wil wel een dagje proefzeilen.

'Prima, als je die geit komt brengen', zegt hij. Ze lopen van het strand langs de kreek. Er liggen plastic boten van Europese zeezeilers, groen uitgeslagen, aalscholverpoep op dek, de kiel met mosselen.

'Daar kunnen we niks mee', zegt de visser. 'Zonder motor, diesel, GPS, AIS, radar, weerbericht, marifoon, satelliettelefoon, autopilot, dieptemeter, digitale zeekaarten en blikvoer zijn het grote ondingen. Ze snappen de helft van hun eigen boot. Het zijn Mooiweer-zeilers. In een echte storm slaan ze om, de mast breekt, hoop geschreeuw. En dan gaan ze bellen, MAYDAY, MAYDAY, want ze moeten wel gered worden. Die Europeanen doen niks zelf. Het zijn maharadja's in een draagstoel. Ze lijken heel wat, met hun bling-bling, tot een van hun dragers over een steentje struikelt; het zijn zonnegoden in zonnewagens, ontdekkingsreizigers met Tripfinder; nudisten met een zakdoekje voor als ze met hun vieze reet bij de burens op een stoel moeten zitten.' 'Nee', zegt de visser en hij knijpt Fallou in zijn arm. 'Die boot van jou wordt betrouwbaar als een blok beton en ze glijdt door het water als een potvis die haast heeft. Ik zorg ervoor dat je die boot helemaal begrijpt, wat goed te